

O. Švajcer:

Slavonski slikari Pfalz i Giffinger

Kada je riječ o slavonskom slikarstvu prošlog stoljeća, treba imati u vidu dvije okolnosti, naime periferičnost položaja Slavonije u okviru bivše Austro-Ugarske monarhije, a zatim opće slikarske tendencije toga vremena, kako su se one oblikovale u najbližim umjetničkim centrima, u Beču i Münchenu. Periferičnost položaja Slavonije uvjetovala je i izvjesnu kulturnu zaostalost, prema tome i slabije interesovanje za slikarsku produkciju, za kvalitet i nivo slikarskog stvaranja. Glavni konzumenti slikarskih djela su plemstvo, crkva i imućno građanstvo. Njima i njihovom ukusu se podešava slikarstvo. Široki slojevi naroda odnose se prema slikarskoj umjetnosti relativno pasivno, a isto tako ni likovni umjetnici ne zahvataju u narod, niti su ga učinili predmetom svojih slikarskih opservacija.

Po motivima prevladavaju priroda i portreti. S obzirom na dosta živo učešće srednjeg građanstva u potrošnji slikarske produkcije istupa u prvi plan zanimanja intimni građanski portret. On nema pretenzija na reprezentativnost, niti na svečani dekor, nego se zadovoljava prikazom smirenog i zadovoljnog stanja srednjeg građanstva, koje se formira iz obrtničkih i trgovačkih krugova i prelazi pomalo na stepen manjih industrijalaca i veleposjednika. Taj portret je ilustrativan, kadgod s jačim psihološkim nijansama, a kadgod čisto deskriptivan, s jedinom namjerom, da nadomjesti fotografiju.

F. Pfalz: Autoportret

U slikarsko-razvojnom pogledu slavonsko slikarstvo prošlog stoljeća, gledajući ga u vidokrugu njegovih glavnih reprezentanata Hötzendorfa, Mückea i Waldingera, sadržava još dosta romantičkih elemenata, ali pokazuje ujedno i živu tendenciju, da se oslobodi ostataka romanticizma, koji je kao preživjeo postao prazan i bezsadržajan, te da se u neposrednom dodiru s prirodom oživi zdravi realizam. Pretstavnik zaostale romantike je Hötzendorf, dok je njegov učenik Waldinger već ispunjen idejama jednog Waldmüllera i traži realistički oblik za svoja slikarska ostvarenja. Naravno, njegov realizam, ograničen samo na prikazivanje prirode i vegetabilnog svijeta, pun je idealizma i nema još onu jasnu i

određenu liniju u odnosu spram životnog zbivanja, kakvu tražimo u današnjem realističkom slikarstvu.

Između tih osnovnih slikarskih namjera, t. j. romantičarskih i realističkih stoji i portret, reprezentativni i intimni građanski. Ovaj posljednji je manje više realističan. Već samim time, što se ne polaže toliko na reprezentativnost i naglašenu pozu, koliko na sličnost prikazanog lika, slikar se više koncentrira na istinitost oblika i nastoji, da ga prikaže na najvjerniji način.

F. Giffinger: Portret jednoga mladića

rođeni Vinkovčanin, nije do sada još potvrđena. U matičnim knjigama župne crkve u Vinkovcima ne nalazi se naime njegovo ime.

Da je Pflaz djelovao u Osijeku, proizlazi iz signature slike »Evangelista Matija«, koju je radio za župnu crkvu u Gundincima, a na kojoj se potpisao »Slikario Franjo Pflaz iz Osieka 1854«. Za sliku je Pflaz primio 300 forinti u srebru, iz čega se vidi, da su njegovi tadanji prihodi bili sasvim pristojni i da je vjerojatno živio u sredeanim prilikama.

Pflaz je bio pretežno portretist, no radio je i slike religioznog sadržaja, većim dijelom oltarske slike. Od njegovih djela posjeduje Državni muzej u Osijeku portret nepoznatog dječaka, autoportret, portret Ivana Zanettia kao i portret njegove supruge rođene Pflaz, dok se u privatnom posjedu nalaze portreti jednog građanina i jedne građanke. Župna crkva u Gundincima posjeduje spomenutu sliku evangeliste Matije.

Od tih slika su samo dvije signirane, i to slika »Evangelista Matija« i portret Ivana Zanettia, no ovaj posljednji bez oznake godine, tako da se na tim slikama nažalost ne da utvrditi točan redoslijed njihova nastajanja.

U red slikara intimnog građanskog portreta spadaju Franjo Pflaz i Franjo Giffinger. Promatrajući njihovo djelo kao cjelinu moramo naravno biti na čistu s time, da ono u kvalitativnom pogledu ne može podmiriti usporedbu s djelom Waldingera, slikara visoke nadarenosti, ali je ono ipak interesantno i kao takovo pridonijelo punoći slavonskog slikarstva tog vremena.

O životu i radu Franje Pflaza malo je poznato. Znamo samo toliko, da je oko 1854. godine djelovao u Osijeku, gdje je živjela i njegova sestra, udana za Ivana Zanettia. Pretpostavka, da je Pflaz

Od portreta su najzrelija ona dva u privatnom posjedu, a prikazuju građanina i građanku. Oni su svijetli u boji i fino nijansirani. Na tim portretima je dobro procućena topla svijetlo-smeđa boja i crvenkasti tonovi inkarnata, koji slikama podavaju posebnu živost. Ovim slikama može se također priključiti i portret dječaka, kako po svojim bojama tako i slikarskoj zamisli.

I o životu F. Giffingera znamo vrlo malo. Navodno pojednoj slici u Državnom muzeju u Osijeku rodio se godine 1815. Sa 19 godina je stupio u bečku slikarsku akademiju, gdje se u glavnom izobrazio za restauratora slika. Kasnije je preselio u Slavoniju. Iz ostavljenih nam djela, koja su samo djelomično signirana, proizlazi, da je sedamdesetih godina prošlog stoljeća djelovao u Slavonskom Brodu, pa vjerojatno i u Osijeku. Navodno je bio gluhonijem.

Iako se Giffinger izobrazio za restauratora slika, ipak se bavio i portretnim slikarstvom. Od njegovih djela poznat je do sada samo malen broj i to: pet do šest slika u Osijeku i dvije u Slavonskom Brodu. Kvalitet tih slika je različit. Ponajbolje su mu slike portreti građanina i građanke u privatnom posjedu u Osijeku, te portreti Antuna i Barbare Bauer u Gradskom muzeju u Slavonskom Brodu. To su žitkim bojama slikani portreti, koji svojim psihološkim postavom svjedoče o znatnoj sposobnosti prodiranja u duševni život svojih portretnih figura. Iz tamnih pozadina izdižu se u strogim obrisnim linijama glave muškaraca i žena, čija lica svojim nježnim inkarnatom izražavaju nešto suptilno. Njihovi pogledi su često zamišljeni sa izražajem duševne osjećajnosti.

Slika čovjeka s bradom je nešto svjetlija, ali suho i ponešto tvrdo rađena. Ipak je i taj portret svjež i dosta uvjerljiv, i ako ne dosiže psihološke dubine gore navedenih portreta. Poznajemo još dva njegova portreta, i to iz godine 1870., a prikazuju nepoznati bračni par. Slike su bez umjetničke vrijednosti.

Po vrijednosti Giffingerovo je djelo raznoliko. On ima dobrih portreta i imade izrazito loših. Ovo pokazuje stanovitu podvojenost njegova rada, što može biti rezultanta težih životnih uslova, koji su ga natjerali, da često radi samo po i radi narudžbe, bez prave volje. No iza jednostavnih linija i prozirnih boja njegovih najboljih portreta osjeća se jedan živi nerv i težnja, da se približi prikazivanju duševnog života svojih portretnih likova.